

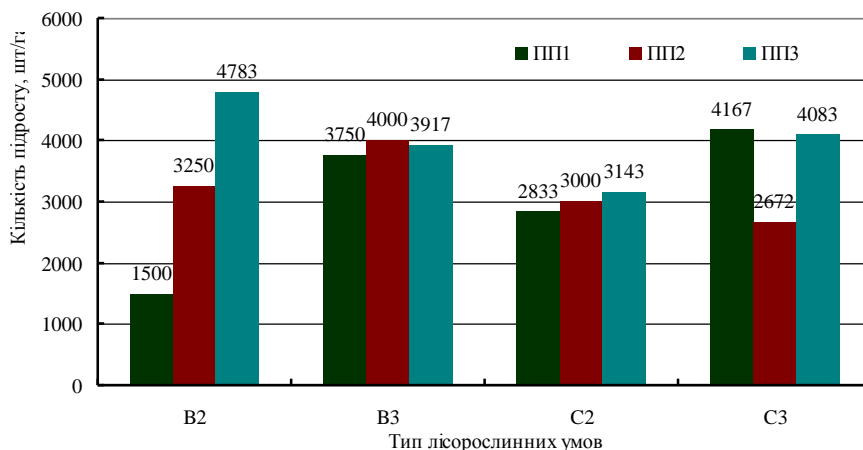
Федонюк Т.П.,
к.с.-г.н., доцент кафедри екології лісу та безпеки життєдіяльності,
Федонюк Р.Г., аспірант
Зінчук Ю.В., магістрант
Пастущик В.В., магістрант
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

УСПІШНІСТЬ ПРИРОДНОГО НАСІННЕВОГО ПОНОВЛЕННЯ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО НА ЖИТОМИРЩИНІ

Однією з найрозповсюдженіших деревних порід на Поліссі України, поряд із сосною, є дуб звичайний, насадження якого охоплюють понад 18 % вкритих лісовими насадженнями площ. У Поліському регіоні дуб найчастіше зустрічається у суборах та сугрудах, з переважанням у суборових умовах (44,9 %). Корінні деревостани у суборових умовах мають двоярусну будову, де сосна за I–II класом бонітету у першому ярусі, а дуб за II–III класом бонітету у другому. В умовах судібров дуб також формує другий ярус. У свіжих судібровах Полісся, за даними П.С. Погребняка (1955), дуб у насадженнях з сосною досягає 75 % від висоти сосни. В лісових культурах на відносно родючих ґрунтах у судібровах середня висота та діаметр збільшуються і дуб може виходити із другого ярусу і зростати поряд із сосновими насадженнями у першому ярусі. Природне поновлення корінних насаджень в суборах і судібровах потребує значного періоду часу, навіть при наявному насінневому природному поновленні дуба, що утворився під наметом соснових деревостанів, після їх рубки складно сформувати повноцінний деревостан. Саме тому основною метою дослідження з'ясувати успішність природного насінневого поновлення дуба звичайного у свіжих та вологих суборах і складних суборах під наметом деревостанів. Для цих цілей нами було обрано господарство у якому зростають значні площі дубових насаджень у суборових та сугрудових умовах. Виходячи з огляду літературних джерел та вихідної інформації щодо лісорослинних умов і характеристики лісового фонду Ушомирського лісництва ДП «Коростенське ЛМГ». Дослідження проводилися на території Ушомирського лісництва з площею 7069,4 га, знаходиться в Центральній частині Коростенського району. В умовах лісгоспу дубові насадження займають 33 %.

Природне насінневе поновлення досліджували за методикою А.В. Победінського, уточненою та адаптованою до умов досліджень. У процесі дослідження було закладено 12 пробних площ у свіжих та вологих суборах і сугрудах, у пристигаючих, стиглих та перестійних деревостанах з повнотою 0,6 і вище із дубом у складі деревостану, так і без його участі.

Як показали результати досліджень (рис. 1) найбільше підросту дуба спостерігалось у типах лісорослинних умов В₃ і С₃, найменше в С₂, хоча результати відрізняються незначно.

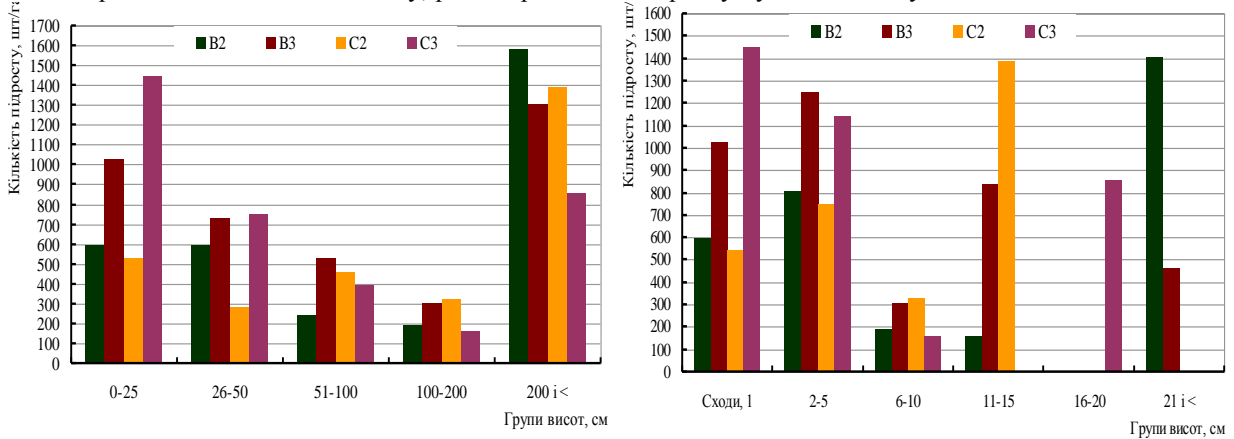

Рис. 1. Кількість підросту на пробних площах (шт.*га⁻¹)

При камеральній обробці польових матеріалів були відібрані найбільш репрезентативні пробні площі. Але були й такі, де підріст дуба був майже відсутній або де його була дуже велика кількість. Так, у кварталі 5, виділі 12, Ушомирського лісництва ДП «Коростенське ЛМГ», в умовах вологого складного субору із дубом у складі шість одиниць, налічувалось 25250 шт.*га⁻¹ підросту.

В процесі дослідження не встановлено чіткої залежності появи підросту дуба під наметом соснових деревостанів від наявності його у складі. При закладці пробних площ були присутні чисті соснові деревостани із наявністю дуба у підрості. При цьому найближчі екземпляри дуба репродуктивного віку знаходились на відстані близько трьох кілометрів. Дане явище можна пояснити перенесенням жолудів лісовими птахами та звірами.

Висотна структура підросу у розрізі типів лісорослинних умов досить неоднорідна та безпосередньо залежить від умов зростання. Вікова структура підросу знаходиться в прямій залежності від висотної (рис. 2) і навпаки. У процесі обліку у складних суборах нерідко майже весь підріст був одного віку, наприклад: 13-15 років в С₂ (кв. 6, вид. 10), де був наявний доволі густий підлісок ожини, який перешкоджав появі природного поновлення молодшого віку, однак старші покоління природного поновлення все ж зростають успішно. Подібна ситуація на ділянці одноріковим підросом 1-2 роки в С₃ (кв. 5, вид. 12) Ушомирське лісництво, ДП «Жоростенське ЛМГ», де вирішальну роль відіграла наявність граба у підліску та другому ярусі, який притіняє сходи дуба, чим викликає їх загибель. Тобто, підлісок, трав'янистий покрив та екологічні умови місцевості безпосередньо впливають на появу, ріст та розвиток підросу дуба за даних умов.

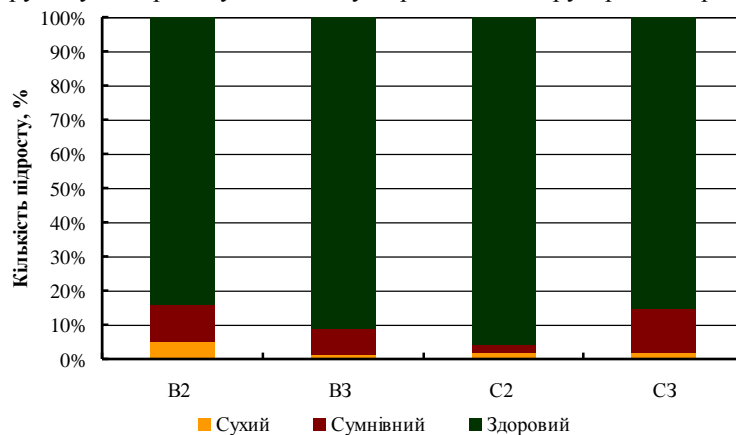
А

Б

Рис. 2. Висотна (А) та вікова (Б) структура підросу (середні значення)

Дослідження висотно-вікової структури підросу показали, що найбільше рослин молодших п'ятирічного віку, та рослин старшого віку, які пройшли період виживання та адаптації. А найменше рослин 6-10 років, що вказує на необхідність лісівничого догляду за підросом дуба у цьому віці. А також факт, до п'ятирічного віку дуб витримує нестачу освітленості за даних умов, після 5 року переходить у «торчки».

Стан підросу дуба можна вважати цілком задовільним (рис. 3). Найбільше сумнівного та сухого підросу спостерігалось в умовах свіжого субору та вологого складного субору. В першому випадку велика кількість рослин була уражена борошнистою росою дуба (*Microsphaera alphitoides* Griff, et Maubl), а в другому - підріст дуба часто був пригнічений другорядною рослинністю.

Рис. 3. Стан підросу (середні значення)

Отже, в умовах свіжих та вологих суборів і складних суборів природне насінневе поновлення дуба звичайного (*Quercus robur* L.) є цілком успішним для забезпечення його участі у складі майбутнього деревостану. Для появи підросу дуба наявність його у складі деревостану не обов'язкова. В умовах складних суборів густий підлісок та другий ярус із граба є одним із основних чинників появи та розвитку підросу дуба. В суборах і складних суборах дуб витримує нестачу освітленості не більше п'яти років. Процес природного насінневого поновлення дуба можна підсилити складними системами рубок (вибіркові, поступові, переформування) та сприянням його появі, особливо у деревостанах із участю дуба у складі.